

היכל החתם סופר

מליון שוביני בגשימת חוררת
של מרנא ורגנא החתם סופר זיע"א

גליון ט"ז • פרשת פנחס • כ"ג תמוז תשפ"ה

בפתח ההיכל

שישו איתה משוש כל המתאבלים עליה

ימים אלו, ימי בכי ואבל על בית מקדשינו ותפארתינו שחרב בעוונותינו. ימי צפיה ויחול לישועת ה' במהרה. עפ"י דברי רבינו ומשנתו (דף שלט ט"ז), אין הקינות והבכיות על העבר גרידא, לדבריו, הבכיות הם הם גוף בנין הבית העתיד, שהבית הולך ונבנה מהאבל והבכי של בני ישראל המתאבלים על חסרונה. וז"ל שם: "והענין כי פירש"י (ר"ה ל): לעת"ל יבא ביהמ"ק מלמעלה משובלל ובנוי, והנה מי הבונה אותו, ובמה יהיה נבנה, כתיב (ישעי' סב) המזכירים את ה' אל דמי לכם ואל תתנו דמי לו, עד יכונן ועד ישים ירושלים תהלה בארץ, הבכיה והצער של אבלי ציון המתאבלים על חורבנו, היינו בנינו, ובכל שנה בעת הזאת כשמתקבצים לככות על חורבנו, היינו יכונן, וישים ירושלים תהלה בארץ, וכשיוגמר זה הבנין ירד למטה הבית בנוי ומשובלל..."

ובזה מבאר שם להלן הפסוק 'בונה ירושלים' ה' נדחי ישראל יכנס: "כי ההספד והבכי על החורבן הוא עצמות הבנין, וזהו שאמר הכתוב (תהלים קמז ב) בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס, כי ה' בונה ירושלים, בונה והולך ובונה, על ידי שנדחי ישראל, הנדחים שבישראל, מתכנסים לקונן ולהתאבל..."

רובד נוסף במשמעות ההתאבלות על ביהמ"ק, אפשר ללמוד מדברי רבינו במקו"א (ח"א דף ע"ה ע"ג), והוא, שע"י ההתאבלות על דבר נקשרים ונשפעים מזכות הדבר שעליו מתאבלים. דבטור סימן תק"פ כתב בסדר תעניות שמתענית בחודש טבת בשמיני תשיעי ועשירי בו. בח' משה מעשה דתלמי המלך שרגמו התורה ליוונית וירדה חשיכה לעולם. בט' בו לא כתבו רבותינו על מה הוא, בי' בו סמך מלך בבל על ירושלים להחריבה.

והקשו המג"א (סק"י) והט"ז (סק"א), על מה שלא פירשו רבותינו את מה שאירע בט' בו, שהלא בסליחות של עשרה בטבת אנו מפרשים הטעם, שהוא מפני פטירת עזרא הסופר, וא"כ אמאי סתמו רבותינו.

וכתב רבינו שם לתרץ, דבאמת על אף היות היום - יום אבל על פטירת עזרא הסופר, עכ"ז העלימו חז"ל טעם הדבר - מפני כבודו של עזרא. שלא יאמרו ישראל שלא עמד זכותו חז"ל להגן מפני מאורעות אותם הימים שלא יתורגם התורה ליוונית. ובאמת, הטעם שלא הגינה עליהם זכות עזרא, הוא מפני שלא ספדו לו כראוי, ולכן לא זכו להגנתו.

נמצאנו למדים, שע"י ההתאבלות על דבר והתעמקות בחסרוננו, או אז זוכים להישפע שפע רב בזכותו. ומעתה גם באבילות חורבן הבית, כשנתאבל כראוי על בית מקדשינו ותפארתנו, נזכה באמת גם כעת להישפע שפע קדש בזכותו ולמעלתו.

יה"ר שנזכה במהרה ויהפכו אלו הימים לששון ולשמחה, וכדברי רבינו בדרשותיו (ח' טבת תקפ"ח) בשם הקדמונים שימי בין המצרים ייהפכו לעתיד לבוא לימי ששון ושמחה ויהיו כמו חול המועד שבין שני ימים טובים שבעה עשר בתמוז ותשעה באב. אכ"ר.

א. סניאן לבר
פארוכט

המבצע
העולמי
ללימוד
הש"ס
פרטים
בעמוד ג

פנינים מתורת רבינו

עורכים בשיפה ברורה לשולחן השבת

דמאחר דנעשו לפנחס י"ב נסים שיהרג, א"כ היה גרוע המזל שלו. וצריך להוסיף, דבזה מזכירין אותו בשם הנכון 'שלומיאל', ואין רוצים לקראו 'זמר' משום אל תפתח פה. (לקח"כ ח"ה דף ט"ז ע"ב)

מעלת בעל תשובה יותר מצדיקים גמורים

ובני קרח לא מתו (כ, יא)

במדרש איתא פלוגתא אי בני קרח היו צדיקים מעיקרא, או חטאו עם אביהם רק שעשו תשובה (עיי' דת רענן בילקוט ריש פרשת קרח). ולכאורה יש להוכיח שמתחילה חטאו רק שאח"כ עשו תשובה, דהנה כתיב 'ובני קרח לא מתו' וכתב רמב"ן (ט"ז ל"ב) דדתן ואבירם היה להם טף שנתפסו בעון אבותם, ומשום הכי מתו גם הם, אבל בני קרח היו גדולים, ולכן לא מתו, וצ"ע א"כ שלא היו בנינים קטנים הנתפסים בעון אביהם מאי קמ"ל קרא, הלא פשיטא שלא ימותו בעון אביהם, אלא על כרחך שחטאו גם הם יחד עם אביהם, אלא ששבו בתשובה ועל זה בא הכתוב להשמיענו כמה גדולים בעלי תשובה יותר מצדיקים (בפרכות ל"ד ע"ב), שהרי זכו מאוד, ועומדים ואומרים שירה ומזמור לבני קרח כידוע. (חידושי חת"ס עמ"ס בבא בתרא דף פ"א ע"ב ד"ה במדרש)

אפילו הסתכלות על ארץ ישראל כבר מביאה דביקות באור עליון

וראית אותה ונאספת אל עמך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך (כז, יג) פירש"י, כאשר נאסף אהרן אחיך, מלמד שמשוה רבינו ע"ה רצה לזכות למות במיתת נשיקה כמו אהרן אחיו. ולכאורה למה יחשוב משה שהוא לא יזכה למה שזכה אהרן.

ונראה, כי מיתת נשיקה היינו שהנפש נדבקת באור העליון, עד שלא תסבול את הגוף הגשמי ויהיו מוכרחים להפרד הנפש מהגוף, אלא שכל זה שייך רק אצל שאר ישראל, אבל משה רבינו ע"ה שכבר זכה בחייו להשיג מדרגה גבוהה זו של דביקות באור עליון, ואעפ"כ נשמתו לא פרחה מגופו, א"כ חשב משה רבנו שדביקות זו לא תוכל להביא למיתת נשיקה, ולא יזכה למה שזכה אהרן אחיו. וזולת אם יזכה להכנס לארץ ישראל, כי אף שבחול"ל גופו לא נפרדה מנפשנו למרות עוצם דבקונו באור עליון, מ"מ בארץ ישראל אפשר לעלות למדרגה גבוהה יותר, ושם יוכל להתעלות לדביקות כ"כ שנפשו תפרד מגופו וימות מיתת נשיקה.

ועל זה השיבו הש"ת, את כל כוונתך להכנס לארץ ישראל כדי להתעלות עוד בדביקות באור עליון כדי להפרד מהעולם הגשמי ולמות מיתת נשיקה, א"כ אין הכרח לעשותו דוקא על ידי כניסה בפועל לארץ ישראל, כי אפילו בהסתכלות על ארץ ישראל תדבק נפשו באור עליון האמור, ולכן 'וראית ה' אל משה, עלה אל הר העברים הזה, וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל, וראיתה אותה, ונאספת אל עמך גם אתה, כאשר נאסף אהרן אחיך'.

חייגו:

0733.454.678

1748 1748 1748

ארה"ב:

1-605.615.70.10

טעמו ודאו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש מתורת מרנא החתם סופר זיע"א

לש"ק אדיש אנגלית צרפתית

כמו"כ תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון, ואפשרות מענה על מדור 'לחידודא'

קו היכל
החתם סופר

המזכה את הרבים יכול לקבל שכר בעולם הזה

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל, וגו' (כה, יא).

במדרש (רבה כא, א) "בדין הוא שיטול שכרו".

ונראה דהנה בעלמא אין הקב"ה משלם שכר בעולם הזה, כי פן יקלקל דרכיו וישמן ישורון ויבעט. אמנם המזכה הרבים, שעליו אמרו חז"ל (אבות פ"ה מ"ח) שאין חטא בא עלי ידו, הוא יכול לקבל שכרו משולם בעולם הזה, שאין לחשוש שמא יקלקל מעשיו, שהרי אין חטא בא על ידו.

נמצא, דפנחס שקידש שם שמים ברבים וזיכה רבים, הוא ראוי ליטול שכרו בהאי עלמא, וזהו כוונת הכתוב פנחס בן אלעזר השיב את חמתי בקנאו את קנאתי "בתוכם", כלומר בתוך קהל ועדה וזיכה רבים, לכן בדין הוא שיטול שכרו מיד.

הקב"ה סיכב לו טובה שיבזו אותו

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי (כה, יא)

פירש"י, לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, וכו'. ובמדרש (רבה כא, א), פנחס בן אלעזר בדין הוא שיטול שכרו.

הנה מי שעושה מצוה אפילו אם מייחד כל מעשיו לשם שמים, אם אח"כ שמח במצוה זו, מקפח שכרו (כמו שאמרו חז"ל באבות דר"ג פל"ח, ובספר חסידים סי' ח', ע"ש), על כן אחר שעשה פנחס מעשה הנורא הזה, ומסר נפשו והצליח, אולי יכנס שמחה בלבו ויפסיד קצת משכרו, על כן מאת ה' היתה זאת שהיו השבטים מבזים אותו "הראיתם בן פוטי זה" כדי שלא יתגאה וישמח, ולכן "בדין הוא שיטול שכרו" (ע"ה"ת עמו' קל"ד, משנת תקצ"ד)

מקור כינוי "שלומיאל" לאדם חסד מזל

ושם איש ישראל המוכה (כה, יד).

נראה דבאמת שם רשעים ירקב (משלי י, ז), ולכן בשעת מעשה לא נזכר שמו, אבל אחרי שנתקדש שם שמים על ידו, הזכיר הכתוב, על דרך שאמרו חז"ל (גיטין נ"ז) מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, וביאר מרן החת"ס צוק"ל דכל הרשעים שנזכרים שם בההוא שמעתא זכו לכך על ידי שנתקדש שם שמים על ידם.

ובמדרש תנחומא (פנחס ב) איתא כי באמת 'איש ישראל המוכה' היה שלומיאל בן צורישי, רק שכינהו הכתוב כדי שלא להזכיר על רשעותו שם א'-ל' ושם שד'-ל'. ומרגלא בפי מרן צוק"ל דמה ששגור בפי כל ישראל שקורין לאדם שאין לו מזל טוב "שלומיאל", הוא על פי המדרש הנזכר,

ואתפלפל כדת

עדברי נאוי הדורות העפלים בתורתנו

פינחס זה אליהו:

אליהו הנביא - אדם או מלאך?

מתי יש איסור תחומין בהתגלות אליהו הנביא בעוה"ז? ומה עם איסור בונה כשהוא מתלבש בגופו?.. דברי השל"ה שהגוף של אליהו הוא שנעשה מלאך + והפלומוס הגדול שהיה בנידון "חידוש הסמיכה" מה שנוגע לגדרו של אליהו הנביא לעת"ל

דברי הגמ' דאין אליהו יכול לבא בשבת משום איסור תחומין, ותמיהת רבינו ע"ז

במסכת עירובין (מג.) תנינ: "האומר הריני נזיר ביום שכן דוד בא, מותר לשנות יין בשבתות ובימים טובים" [משום דכל יום צריך לחשוש שמא יבא היום והרי הוא נזיר, מלבד בשבת ויום שא"צ לחשוש], והטעם שבשבת ויום טוב, מותר, מפרשין בגמ' משום דעתיד אליהו להגלות "לפני בוא יום ה' הגדול והנורא", וא"כ בשביל שיבא בן דוד בשבת צריך אליהו להיגלות בערב שבת, ואנן קי"ל דאין אליהו בא בערב שבת ובערב יום טוב מפני הטורה. ומעתה כל שלא בא אליהו בער"ש ידעי' בודאי שלא יבא בן דוד בשבת.

ובגמ' הקשו, דא"כ ביום ראשון נמי ודאי דלא יבא בן דוד, שאם כן הרי צריך אליהו להגלות ביום השבת, ובשבת הרי אינו יכול לבא משום איסור תחומין. וזה תלוי אם יש איסור תחומין למעלה מעשרה, דאם אין תחומין למעלה מעשרה, כן יצויר ביאת אליהו בשבת בדילוג למעלה מעשרה. עוד הוכיחו לעיל מינה שם בגמ' דאין תחומין למעלה מעשרה, מזה שהיו שבע הלכות מחודשות שנאמרו בשבת בבקר לפני רב חסדא בסורא, וחזרו ונאמרו באותו שבת לפנות ערב לפני רבא בפומבדיתא, ואי לאו שאליהו לימד את שניהם בשני המקומות אזי מהיכן נגלה לשניהם יחד, וש"מ דאין תחומין למעלה מ'.

והקשה רבינו בתשובותיו (ח"י סימן צח), שהרי בפשטות מה דביאת אליהו תלוי בדין תחומין, הוא משום ביאתו מלמעלה למטה, ותמוה שהרי כתבו התוס' לקמן (מה): דאף אם יש תחומין למעלה מעשרה, מ"מ מרקיע לארץ ליכא תחומין, וא"כ מה הקשו מאליהו. ועוד הקשה דאם אין יש בביאת אליהו ממעלה למטה משום איסור תחומין, א"כ איך אנו אומרים בברית החל בשבת ויום טוב? וה' הכסא של אליהו הנביא זכור לטוב, הרי ודאי בשבת אינו בא, שהרי איסור תחומין רביע עלי.

יסודו של רבינו: שני דרכים בהתגלות אליהו, האחד כאדם והשני כמלאך

ומבאר רבינו ביסוד גדול בדרכי גילוי אליהו, ויסודו: "כי מעולם לא עלה אל' בגופו למעלה מ' טפחים, אך נפרדה נשמתו מגופו שם, והנשמה עולה ומשמש למעלה בין מלאכי שרת וגופו נתדקדק ושורה בג' התחתון בעוה"ז", והיינו דאף שאליהו לא מת, מ"מ לא בגופו נתעלה לשמי רום. אלא נשמתו נתפרדה ממנו, וגופו בהאי עלמא ונשמתו למעלה.

וכיון שכן, הרי מעתה כשהוא מתגלה בהאי עלמא, אפשר הדבר בשני אופנים. הראשון ע"י שהוא חוזר ומתלבש בגופו, ואז הרי הוא כבתיים חיות לכל דבר. חייב במצוות, ואז הוא כהן האסור ליטמא למתים. וכן יכול להורות תורה. ולכן כשלימד תורה בסורא ובפומבדיתא ודאי היה זה בגופו, ולכן גם יש בדבר איסור תחומין. וכך יהיה גם בהתגלותו לעתיד: "וביום הבשורה במהרה בימינו, תתלבש נשמתו בגוף הקדוש הלז, ואז הוא ככל אדם מחכמי ונביאי ישראל והוא מוסמך מרבו אחיה השילוני, או ממרע"ה אם הוא פנחס, והוא יסמך את חכמי ישראל..." ומזה הטעם באמת יש בהתגלותו לעת"ל משום איסור תחומין, משום דאז "בא מג' התחתון ע"פ שטח הקרקע, לא מלמעלה למטה ושפיר היא מוכרח דאין תחומין ובה בקפיצה...".

והאופן השני הוא: "כשמתגלה בנשמתו, כמו ביום המילה, אז אינו מחויב במצוות. במתים חפשי כתיב. ועוד שיעור דמטה למעלה לא שייך שם תחומין, וכשמתגלה על אופן זה הרי הוא מלאך, אעפ"י שלומד תורה ומגלה דינים, אין לקבוע הלכה עפ"י דבריו, דה"ל רק כמו חלום ורוח נבואה ואין משגיח" בבת קול..." ומעתה שפיר יכול להתגלות בבריתות גם בשבת ויום טוב.

דברי השל"ה הק' להיפך מדברי רבינו - גוף אליהו הוא נהפך למלאך

ובעיקר דברי רבינו, דגופו דאליהו נשאר למטה ורק נשמתו עלתה למעלה ומשמשת בין מלאכי השרת. מצאנו בזה חידוש גדול בדברי השל"ה (ה"א בעשרה מאמרות מאמר השני) דהאריך שם להוכיח שצדיקים גדולים ממלאכי השרת, והקשה דא"כ מהו מעלת חנוך ואליהו שנעשו מלאכים מאחר שהצדיקים יותר גדולים מהמלאכים. וכתב השל"ה דדבר זה נתבאר בספר

הפרדס הרמב"ק (שער היכלות פרק י"ג) כי גופם דחנוך ואליהו הוא זה שנתהפך למלאך, אבל נשמתם הוא למעלה למעלה ע"כ. ולכא' אלו דברים הפכיים למה שכתב רבינו, דלדידו דייקא הגוף הוא הוא שנעשה מלאכי.

דין ודברים בין הגר"ח קניבסקי זצ"ל לבין ה'חזון איש' זצ"ל בנוגע לדברי רבינו אלו

והנה במה שכתב רבינו ליישב ההיא סוגיא דעירובין, דכשהוא מתגלה בגופו יש בזה איסור תחומין ולכן כשרצה ללמד תורה מדין אדם בהאי עלמא, והוצרך להתלבש בגופו, לא היה באפשר שיהיה גם בסורא וגם בפומבדיתא. הביא הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל בספרו דרך אמונה (פ"א משמיטה ויובל ה"ז), דו"ד שהיה לו עם דודו מרן ה'חזון איש' בדברי רבינו. וז"ל: "ומבא בשם החת"ס... ובזכרוננו ששאלתי למרן החזון איש זצ"ל א"כ מה ראיית הגמ' מאליהו דילמא אחר שאמר ההלכות בסורא נהפך למלאך והלך לפומבדיתא ואח"כ נהפך שוב לאדם ואמר ההלכות שם". והיינו דהוא הבין את דברי רבינו, דאליהו מלבש לעצמו בגוף כשהוא נצרך לכך, ולכן הוקשה לו דילביש עצמו בגוף בסורא, ושוב יפשיט עצמו וילך לנהרדעא שלא בגוף ושם ילביש את עצמו בגוף.

ומביא את תשובתו של החזון איש: "והשיב בבדיחותא שאם הי' בנ"א הי' אסור לו שיהפך למלאך דהוי נטילת נשמה ונראה שלא אמר כן אלא לבדיחותא בעלמא דרחוק לומר דזה שנהפך למלאך מקרי מעשה וא"כ אין בזה איסור שאין זה נטילת נשמה טבעי".

אלא בדסיום דבריו מציין שכאשר בא לידו תשובת רבינו בתוך הספר ראה שכתוב באופן, והיינו דאכן בדברי רבינו מבואר דכשהוא מתגלה בגוף הרי זה גילוי בגוף שלו - שהוא טמון בג' התחתון, ונמצא שהוא צריך לילך באותו הגוף ממקום למקום.

פולמוס חידוש הסמיכה: האם אליהו הנביא לעת"ל דינו כ'סמוך מפי סמוך'

והנה סיים רבינו דכיון שאליהו חי בגופו ממש, אזי הוא זה שיסמוך לעתיד לבא את הסנהדרין, כיון דהוא עצמו סמוך ממשא רבינו או מאחיה השילוני, ולא מת שתיפסק סמיכתו. והנה בדבר זה נעו אמות הספים לפני כחמש מאות שנה, ונתלהט בדבר פולמוס גדול בכל גבול ישראל.

שהרמב"ם בפירושו המשניות (סנהדרין א.) הוכיח שאם יסכימו כל חכמי ישראל שבארץ ישראל לסמוך דין, אף שהם עצמם אינם סמוכים, יכולים לסמוכו. והוכיח לה: "לפי שאם לא תאמר כן, לא תהא אפשרות מציאות בית דין הגדול לעולם, לפי שצריך כל אחד מהם שיהא סמוך בלי ספק, והרי כבר הבטיח ה' בשיבתו באמרו ואשיבה שופטין כבראשונה, ושמה תאמר שהמשיח ימנה אותם ואף על פי שאינם סמוכים, הרי זה מוכחש, לפי שכבר ביארנו בהקדמת ספרינו זה, שהמשיח לא יוסיף בתורה ולא יגרע ממנה לא בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל פה...".

ולפני כחמש מאות שנה בשנת רח"צ, קמו חכמי צפת ועשו מעשה עפ"י דברי רמב"ם אלו, וסמכו את מהר"י בירב ע"י כ"ה מתלמידיו להיות דין סמוך, והוא סמך ארבעה מגדולי הדור להיות סמוכין לדון דיני קנסות, הלא המה הבית יוסף, המבי"ט, הרמב"ק, ורבי יוסף סאגיס שהיה ראש ישיבה בצפת.

אך לעומת רבני צפת, נעמד רבה של ירושלים, רבי לוי בן חביב, וצווה על זה ככרוכיא (ש"ת מהרל"ב קונטרס הסמיכה), ובין טענותיו, דהו יסוד ראיית הרמב"ם מלעתי' לבא, "כי יש לאומר שיאמר, שאותו הייעוד אינו כי אם לאחר בא המשיח, ואז אין קושיא כלל איך ישונו הסנהדרין אם אין כח ביד כל החכמים לסמוך, שהרי אליהו ע"ה עתיד לבא עם המשיח, והוא סמוך קיים בגוף ונפש, ויכול לסמוך לכל בתי דיני ישראל... כי לפי האמת אין הסמיכה בזמן המשיח על ידו וע"י אליהו הנביא חדוש בדת, שהרי כפי קבלתנו אליהו הוא חי עדיין והרי הוא סמוך מפי סמוך..." והרי מבואר ברלב"ח דכדברי רבינו דהסמיכה לעתיד יהיה ע"י אליהו, והוא סמוך מפי סמוך בגוף ונפש, ושפוטטות הרמב"ם איכא לכא' ראה להיפך.

מדור נושא פרסים:

הגרלות מיוחדות בין המשיבים

לחידושי

חידושים ועיונים בעתידות ז"ע

איש על העדה: האם יש ירושה ברבנות ומה הראיות לכך?
שור' או"ח סי' יב

כל תשובה (על כל שאלה בפרד) מזכה את המשיב בפרס הנגלה

גם בין המשיבים בחודש תמוז תתקיים הגרלה על כרטיס טיסה לציון רבינו החתם סופר
4-4 זוכים כל אחד בסך 500 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

1. בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר"
 2. בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (לאחר בחירת השפה)
 3. במייל CH3131325@gmail.com
- יש לצייין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.

יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרוב קדושים

שכחי ערך ו"ע נפי צדיקי וצאורי הדורות

הרה"ק הישמוח משה זיע"ה (ד)

"תוקף אהבתו בוער בלבי ברשפי אש שלהבת אשר מים רבים לא יוכלו לכבות..."

אגרת מאת הרה"ק בעל הישמוח משה רבינו זי"ע בענין מעות ארץ ישראל: ירבה ויצייץ ציץ ויהי פורח, ורב שלום עד בלי ירח, לכבוד ידיד ה' וידיד עמו, וידידי ורב רחמי, ה"ה הרב הגאון הגדול המפורסם בכל קצווי ארץ, מופת הדור, בוצינא קדישא קדוש יאמר לו, נ"י ע"ה פה"ח כקש"ת, מה"ו משה ספרא רבא דישאל האב"ד ור"מ דק"פ פ"ב, לנצח יאר פניו אתנו סלה.

אחרי דרך מבוא השלום, אען ואומר ברית, לא שאל יפלא בעיני הדו כבוד גאוננו כי לא השיבותיו דבר מפני הכבוד ומפני היראה על המכתבים אשר האירו נגד עיני זה זמן כביר, כי ח"ו לא מסיבות שלילות האהבה היתה זאת, ואיש קדוש כמוהו יודע צדיק גדול ברית כריתות אהבה אשר כינינו מעולם, ותוקף אהבתו בוער בלבי ברשפי אש שלהבת אשר מים רבים לא יוכלו לכבות, ועדיין לא זו אהבתו וחבתו ממני, אף חובב בתוונא דליבאי, אך גלוי וידוע לפני מי שאמרו והיה העולם ב"ה וב"ש שלא מצאתי אז בעת בואם עת ופנאי אפילו לקרות אשר ה' כל העולם שריו בצער מהחולי הידוע ר"ל [מחלת החולירע באותו השנה - שנת תקצ"ג]..."
חוט המשולש החדש קכה

הישמוח משה שש לשמוע מתוקף קדושת רבינו

בן י"א שנים עלה כבר [הג"ח חיים סופר, בעל המחנה חיים] לישיבת רבו מרן הח"ס, ולמד שם ערך ז' שנים עד הסתלקות מרן הח"ס זי"ע. ואף שהי' צעיר לימים, נעשה לאחד מגדולי תלמידיו כידוע. אחר הסתלקות מרן הח"ס נשאו לבו לילך לאונגוואר, ללמוד תורה מפי הגה"ק מהר"ם א"ש זי"ע האב"ד דשם, אביו הק' הי' רצונו שישאר בפ"ב לחזק ישיבת הגה"ק בעל כתב סופר זי"ע, ורבינו אעפ"י נסע. והי' רבינו מספר שנסע אז דרך ק"ק אוהלה ושבא אל הגה"ק א"א בעל ישמוח משה זי"ע, והי' מקרבו ומחבבו מאד והי' שמח לשמוע מרבינו מגדולת וקדושת רבו מרן הח"ס זי"ע וענין הסתלקותו.

ספר דברי שיער חיים [מבעל המחנה חיים], הקדמה

היכל המעשה

עבודות סיפורי הוד עקדושת רבינו ז"ע

לרב תרבה נחלתו...

כיצד העז ראש הקהל לקבל החלטה כה הרת גורל על דעת עצמו, מבלי להיוועץ בטובי העיר? בקול רעש גדול ובכעס רועם, זרם הקהל מבית הכנסת היישר אל ביתו של ראש הקהל, והטיח בו האשמות קשות. ראש הקהל עמד נדהם מול ההמון הזועם, "איני יודע על מה אתם מדברים!" קרא בתדהמה, "איש לא פנה אליי, לא קיבלתי כל הודעה מהרב ולא שמעתי על שום תנאים!"

עתה, הופנו כל המבטים אל האשם האמיתי: נאמן הקהל - שמש הקהילה. הוא, שקיבל על עצמו את השליחות, מעל בתפקידו. הרי הרב אמר בדרשתו כי שיגר עמו את התנאים לראש הקהל, ואם ראש הקהל לא קיבל את המכבד, משמע הוא נשאר אצלו. אם כן, הוא האחראי לכך שרשבם האהוב עוזב אותם.

רחוב בעיר מאטרסדורף

חמתם של כמה מחמומי המוח בקהל בערה בהם עד כדי כך שכמעט ושולחו בו את ידיהם. אולם אותו שמש, איש אמונים שליבו היה כלב ארי, עמד איתן כחומה בצורה. הוא לא נרתע ולא זע. במחווה של יד הוא הִסֵּה את ההמון, וכשהשתרר שקט, נשא את דבריו בקול צלול וברור:

"שמעוני, אנשים אחים! אמת הדבר, רבנו מסר בידי שליחות לראש הקהל. ויודעים אתם כולכם כי עבד נרצה אני לרבנו, ומקדיש את חיי למלא כל משימה שהוא מטיל עליי ביישנות ובזריזות. אך הפעם, חרגתי ממנהגי. גם אני, כלבכם, אוהב את רבנו ורוצה בטובת קהילתנו."

"אולם" המשיך השמש בקול בוטח "האמת אהובה עליי יותר מכל. והאמת היא, שלאדם גדול כרבנו, פאר הדור ועמוד התורה, ראוי יותר לכהן כרב בקהילה מפוארת כפרשבורג מאשר להצטמצם במטרסדורף הקטנה שלנו. אין זה לפי ערכו ורום מעלתו. גמירתי אומר בלבי כי חובתי הגדולה יותר אינה לקהילתנו, אלא לתורתו של הרב וטובת עם ישראל כולו. תפקידנו כעת הוא לסייע לרב לעבור לפרשבורג. שם יוכל להגדיל תורה ולהאדירה, להאיר את עיני הגולה ולהיות אביהם ורבים של רבבות אלפי ישראל. לכן, על דעת עצמי, לא מילאתי את שליחותי."

דבריו, שיצאו מלב טהור וזך, הותירו את הקהל המום ושותק. לא נותרה עוד טענה בפייהם. דבריו היוצאים לב בווער פעלו את הפעולתם. וכך היה. נסיונותיהם של בני מטרסדורף לשכנע את רבם נסתיימו, והחתם סופר עלה על כס הרבנות בפרשבורג המעטירה, שם הפך למנהיג הדור כולו.

(מקור: חוט המשולש החדש, מהדור"ח עמוד ס"ג)

זר כי נקלע בימים אלו למטרסדורף, לבטח היה חושב כי נקלע לעיר באמצע מכת מגיפה רח"ל, או לחילופין באמצע יום תשעה באב.

אנשים התהלכו שפופים, חבורות חבורות התגודדו על מרצפות האבן השבורות שריפדו את הרחובות העיר, ובתנועות חדות וכאובות שוחחו ביניהם בעצב מהול בדכדוך... צל כבד של יגון רבץ על העיירה, והדאגה אכלה בכל לב...

ואכן, היטב כאב להם לבני מאטרסדורף על השמועה שבאה לאזניהם: רבם הגדול והאהוב, ענק הדורות רבינו החתם סופר, עומד לנטוש אותם כצאן בלא רועה, עומד הוא לעקור - כך לפי השמועות - מעיירת הקטנה, לעיר פרעשבורג המעטירה. יודעי דבר ידעו לספר, כי רבם קיבל על עצמו את עול רבנות העיר הגדולה פרעשבורג, ובם בחר תמורת קהילת מטרסדורף שבו כיהן עד עתה...

בעיניהם זו היתה לא פחות ממכת מחץ, הכאב שלהם היה בלתי נתפס, שנים ארוכות הרב הגדול היה בשבילם הכל, אהבה עזה ועמוקה שררה בין הרב לבין בני קהילתו, הם ראו בו את מורם ורבם, את עטרת תפארת, הם הורגלו לראות תדיר את פני הקודש, להתבשר מאורו ותורתו, לשמוע אמרות פיו בכל זמן ועונה, להכנס בכל עת אל הקודש לשפוך את הלב ולקבל עצה וברכה. ועתה עומדים הם לאבד את כל הטוב הזה.

לא שענייהם היתה צרה ח"ו בהצלחת העיר פרעשבורג, שזכו ברבם הגדול, אך לא היה בכך כדי להכהות את כאבם על האבידה הגדולה שזה היה עבורם. וכי מה יעשו מעתה כאשר ישארו כצאן בלא רועה, כעדר בלא מנהיג, וכגוף בלי ראש?!

לאחר התייעצויות רבות, החליטו בני הקהילה פה אחד כי לא ירפו. הם יתאספו כולם, מקטן ועד גדול, ויבואו לפני רבם להתחנן על נפשם, לבקש ולהפציר בו שלא יטוש אותם. ואכן, כך עשו. המון אדם, אנשים ונשים, זקנים וטף, צבאו על פתח ביתו של הרב. פניהם היו נפולות ודמעות בצבצו בעיניהם, ובקול שבור ומתחנן ביקשו לעורר את רחמיו: "רבנו, מחמד עינינו, אל נא תעזובנו! אל תותיר את צאנך ללא רועה!" הפצרותיהם הכנות של בני קהילתו נגעו עד עמקי נשמתו של החתם סופר. והוא ביקש מהם להתיישב בדבר עוד מספר ימים.

אך בשבת קודש שלאחר מכן, ביקש רבנו את רשות הדיבור, ובתוך דרשתו הביע רבינו את התפעלותו על בני הקהילה, שכה מפצירים בו להשאיר "הלא שלחתי עם שמש הקהילה רשימה של בקשות לראש הקהל, בו מספר תנאים, שאם יתחייבו ראשי הקהילה למלאם, אוכל להישאר עמכם". "אולם", המשיך החתם סופר בקול שקול, בעוד דממה של ציפייה ממלאת את בית הכנסת, "עד לרגע זה לא קיבלתי כל תשובה מראש הקהל. מכך אני למד כי אין בדעתם למלא את דרישותי, והם משלימים עם עזיבתי לפרשבורג. ולמה זה תפצירי בי עתה?"

כאשר נשמעו הדברים, הפכה הדממה בן רגע להמולה רועשת של כעס ואכזבה. איך ייתכן?

הליכות והנהגות

עדברי ונהגת רבינו ז"ע

הרבצת תורה והנהגה עם תלמידים (ג)

ימרה להרביץ תורה, כי לעת"ל לא יהיה שייך מצוה זו

לעתיד לבוא יהיו כולם יודעים את התורה ויודעים את ה' מקטנם ועד גדלם, ותתבטל המצוה ללמד לאחרים, על כן ימרה לעשות בעוד בידינו לעשות (תו"מ ויקרא על הגש"פ עמו"ל ב"ב. אכן עי' בדרשות דף י"ז ע"א, שלעת"ל יתקיים מצות 'ולמדת' כלפי אומות העולם).

גם כי יזקין לא יסור ממנה

יש לחכם להעמיד תלמידים גם בזקנותו, כי לא ידע איזה יצליחו (תו"מ ויקרא על פרקי אבות דף ק"ז). אמנם בזקנותו צריך רחמי ה' מיוחדים שזיכה להמשיך בהרבצת התורה אחרי שכבר זכה ועזרו ה' ששכלו ביושר ואינו שוכח, ולזה צריך רחמים מיוחדים שיוסיף לו השי"ת כח להעמיד תלמידים מצד תשות כח הדיבור ולא יחד גרונו ח"ו (ע"ה ת"ה תהילים עמו"ל קנה). וכך נהג רבינו עצמו, שפאלו בימי זקנותו וימי חוליו האחרונים, הקפיד שלא יעבור עליו יום מבלי הרבצת תורה לתלמידים, ואפילו כשהיה גוסס סמוך למיתה לא ויתר על זה (בנו הגה"ק רבי שמעון, פתחי חותם בהקדמה לשו"ת חלק י"ד).

צוואת רבינו לבניו להרביץ תורה לשם שמים

בצוואתו לבניו כותב רבינו: "התחזקו ואמצו בשקידה ובעיון רב בתורת השם, ועשו קיבוץ וריבוץ ופעלים לתורה ברבים, ואם מעט לפניכם מאותו המעט אשר חנכם ה' למדו ברבים בכל מאמצ' כח, ובאופן שידעתם בתוכן לבבכם שהקדוש ברוך הוא יודע מכם שאין תערובת כוונה כי אם לכבוד שמו הגדול לבדו" (ועי' גם במכתבו לש"ב הגר"ש כ"ץ שאטין זצ"ל שנתקבל לאב"ד בפאטאק, שרבינו כותב לו "ויתארזו בכל עוז להעמיד תלמידים ולהפיץ מעיינותי אל לשם ה' ולא לכבוד עצמו ח"ו. נדפס בליקוטי שו"ת חת"ס, לונדון תשכ"ה, מכתב מ"א).

חשיבות ללמד הקטנים, ותלמידים צעירים שזכו להכנס לישיבות

ללמד הקטנים תורה יש בו חשיבות עליונה, כי כך אף אם כשיגדלו יצאו לעסקים, מכל מקום כבר הושרשו בו שורש דת משה וישראל (תו"מ ח"ה, על יוה"כ דף קס"ה). ובישיבתו של רבינו אף שהגיל הממוצע של הבחורים היה 17-18 ומעלה, היו גם תלמידים צעירים מאד, אך היו אלו נערים שרבינו זיזה בהם שלגדלות נועדו, כמו הגאון רבי חיים סופר בעל "מחנה חיים", ואחיו הגאון רבי אליעזר זוסמאן סופר רב העיר פאקש זצ"ל, שנכנסו ללמוד בישיבת רבינו בהיותם בני 11 (ראה ספר תולדות סופרים עמו"ל פ"ט), וכן הגאון רבי חיים צבי מאנהיימער, רב העיר אונגוואר זצ"ל, שנכנס לישיבה בהיותו בן 12 (ראה הקדמה לספרו שו"ת עין הבדלח), והגאון רבי יהודה מאדערן (מח"ס פרי העץ וזכרון שמואל) כנער בן 8 שנים בלבד (ראה בהקדמה לספרו פרי העץ ע"ה), ובעל ה"קול אריה" בגיל 14 (הקדמת גיסו לספר קול אריה), וכן עוד רבים.

הדרך ללמד קטנים

כשמלמד לקטנים, ילמדם את הפשוט ואת עיקר דיני המצות, ולא ילמד אותם עמקי טעמי המצות וסודותיהם, עד שיתיישבו בדעתם (תו"מ פרשת אמור עמו"ל צ"ב). ובפרט יזהר שלא ילמד מהם טרם יגדלו את פשט המקראות וחכמות החיצוניים, כי בכך יבואו רח"ל להפקרות וכפירה בה' ובתורתו (תו"מ פרשת בשלח עמו"ל ט"ו).

קודם לימד פשוטות הסוגיא ורק אחר"כ סברות בעיון והרחבה

רבינו כשהיה לומד עם תלמידיו בישיבה, היה לומד תחילה הגמרא כמתחיל, ומראה באצבעו על התיבות, כאילו עדיין לא למד הסוגיא מעולם, ורק אחר פשוטות הסוגיא היה מתחיל בחידושים ורעיונות (הקדמת קרית סופרים על חידושי החת"ס מסכת חולין ד"ה שלמה המעי"ה. ועי' בספר אלה תולדות, שבתחילת השיעור המגומגם בלשון התלמוד ופירוש המילות, שורה אחת מן המשנה חזר וניער עשרת מונים, עד שההדיוט אשר שמע וראה, ולא הבין תהליכות עיון התלמוד ואת רבינו לא הכיר, היה מדמה בנפשו הפשוטה כי האיש הזה לא ידע מה דקאמרי רבנו, וע"ש שכאשר שאלוהו על כך ענה כי כך ילמד את התלמיד הצעיר ללמוד פשט הסוגיא כהוגן), וכאשר תוך כדי כך עלו בלבו רעיונות נשגבים בעומק הסוגיא, הפסיק מלימודו וגעה בתפילה אהבה רבה אהבתנו וכו', כי החידושים היו אצלו כהפסק מעבודתו הגדולה שהוא צמצום שכלו ומוחו למען עבודתו ללמד תלמידיו פשט הסוגיא (הקדמת קרית סופרים שם).

י"ל על ד"ר:

היכל החתם סופר

המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר

מכון הוצאה לאור • קו תורני • גיליון שבועי

להצטרפות לקבלת הגיליון באימיל: chasamsofer3@gmail.com

לציון קדשו של מרן החתם סופר ז"ע בפרשבורג

הקוויטל יונחו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע

דוד האמיתי: k6056157010@gmail.com

בעמוד נדדים פילם 'היכל החתם סופר'

דוד חנו שלנו: 0733.454.678 אורז"ב: 1-605.615.70.10